

ברייתא דמלאכת המשכן

רבי אומר עשר תרומות הן: תרומה גדולה ותרומת מעשר, חלה, ותרומת ביכורים, ותרומת איל נזיר, ותרומת לחמי תודה, ותרומת חזה ושוק הימין, ותרומת הארץ, ותרומת מדין, ותרומת שקלים, ותרומת המשכן. — תרומה ותרומת מעשר חלה וביכורים ותרומת איל נזיר ותרומת לחמי תודה ותרומת שלמים לכהנים; תרומת הארץ לכהנים וללויים ולנתינים ולמקדש ולירושלם; תרומת מדין לאלעזר הכהן; תרומת שקלים לאדנים; תרומת המשכן שממנה היו עושין גופו של משכן ושמן המאור וקטרת הסמים ובגדי כהנים ובגדי כהן גדול.

פרק א' המשכן ארכו שלשים אמה ורחבו עשר אמות וגבהו י' אמות, ר' יוסי אומר ארכו ל"א אמה. כיצד היה מעמיד את המשכן? היה נותן ארבעים אדני כסף בצפון וארבעים אדני כסף בדרום וששה עשר במערב וארבעה במזרח הרי מאה אדנים, שנאמר מאת אדנים למאת הככר ככר לאדן (שמות ל"ח כ"ז). כיצד היה מעמיד את הקרשים? היה נותן ב' קרש בצפון ועשרים קרש בדרום ושמונה במערב, אבל במזרח לא היה שם קרש אלא ארבעה עמודי שטים שעליהם היו נותנים את הפרכת, שנאמר ועשית פרכת וגו' ונתת אותה על ארבעה עמודי שטים מצופים זהב וגו' ונתת את הפרכת תחת הקרשים (שם). והיה עושה את האדנים חלולין וחורץ את הקרש מלמטה רביע מכאן ורביע מכאן והחריץ חציו באמצע, ועושה לו שתי יתדות כמין שני חווקין ומכניסן לתוך שני אדנים, שנאמר שני אדנים תחת הקרש האחד לשתי ידותיו (שם). ושני הסינין יוצאין מתוך הקרשים שנים לכל אחד ואחד שמשקיע הזכר בתוך הנקבה שנאמר משולבות אשה אל אחותה (שם) דברי ר' נחמיה, שר' נחמיה אומר אין ת"ל משולבות ומה ת"ל משולבות שעשה להם שלבין כסולם המצרי. היה חורץ את הקרשים מלמעלה אצבע מכאן ואצבע מכאן ונותנין בתוך טבעות של זהב, כדי שלא יהיו נפרדים זה מזה, שנאמר ויהיו תואמים מלמטה ויחדו יהיו תמים על ראשו אל הטבעת האחת (שם), שאין ת"ל אל הטבעת האחת, ומה תלמוד לומר אל הטבעת האחת? מקום שנותנין את הברית.

אמר ר' נחמיה עובין של קרשים מלמטה אמה אחת ומלמעלה היו כלין והולכין עד כאצבע, שנאמר ויהיו תואמים מלמטה ויחדו יהיו תמים על ראשו, ולהלן הוא אומר ים המלח תמו נכרתו(יהושע ג' ט"ז) מה להלן כלין והולכין אף כאן כלין והולכין. ר' יודה אומר הקרשים עובין אמה אחת מלמטן ואמה אחת מלמעלה שנאמר ויחדו יהיו תמים על ראשו. וכל קרש וקרש היו בו שתי טבעות של זהב אחת מלמעלה ואחת מלמטה שבהן היו נותנין את הברית. והברית שנים העליונים ושנים התחתונים, של רוח דרום, ארכו של כל אחד ואחד חמש עשרה אמה, נמצא השנים ארכן שלשים כנגד עשרים קרשים, והאמצעי ארכו שלשים אמה כנגד עשרים קרשים שמשקיע באמצע הקרשים מן המזרח למערב, שנאמר והברית התיכון בתוך הקרשים מברית מן הקצה אל הקצה (שמות כ"ו). כשם שהיה עושה לקרשים שבדרום כך היה עושה לקרשים שבצפון, אבל במערב אינו כן אלא ארכו של אחד מן העליונים והתחתונים שש אמות כנגד ארבעה קרשים והאמצעי שתיים עשרה כנגד שמונה קרשים. והקרשים והברית והעמודים והאדנים מקום עוביין של קרשים מצופין זהב, שנאמר ואת הקרשים תצפה זהב וגו', ואת טבעותיהם תעשה זהב בתים לבריתים וצפית את הבריתים זהב (שם) שאין ת"ל בתים לבריתים, ומה ת"ל בתים לבריתים? מקום שהברית נכנס. "וצפית את הבריתים זהב", כיצד היה עושה? היה מביא שתי פיפיות של זהב, ארכה של כל אחת ואחת אמה ומחצה ונותנן בחללו של קרש מקום שנותנין את הבריתים.

פרק ב' כיצד היו מקרין את המשכן? היה מביא עשר יריעות של תכלת ושל ארגמן ושל תולעת שני ושל שש משזר, שנאמר ואת המשכן תעשה עשר יריעות שש משזר ותכלת וארגמן ותולעת שני (שמות כ"ו: א'). חוטן כפול שלשים ושנים דברי ר' נחמיה, שר' נחמיה אומר חוט אחד כפול לשנים שזור לארבעה משזר לשמונה, נמצא חוטן כפול לשלשים ושנים. וחכמים אומרים חוט אחד כפול לשנים שזור לשלשה משזר לששה, נמצא חוטן כפול לעשרים וארבעה.

היה מחברן לשתי וילאות, אחת של חמש ואחת של חמש, שנאמר "חמש היריעות תהיין חוברות אשה אל אחותה וחמש יריעות חוברות אשה אל אחותה" (שם), והיה מחברן בלולאות תכלת שנאמר "ועשית לולאות תכלת על שפת היריעה האחת מקצה בחוברת וכן תעשה בשפת היריעה הקיצונה במחברת השנית" (שם). והיה מחברן לחמשים קרסי זהב שנאמר "ועשית חמשים קרסי זהב וחברת את היריעות אשה אל אחותה בקרסים והיה המשכן אחד" (שם), והקרסים היו נראין במשכן ככוכבים ברקיע.

ארכן של יריעות עשרים ושמונה אמה, שנאמר 'אורך היריעה האחת שמונה ועשרים באמה' (שם), צא מהן עשר אמות לרוחבו של משכן נשתיירו שם תשע אמות מצד זה ותשע אמות מצד זה שהן יורדות ומכסות את הקרשים עד שמגיעות לאדנים, הא למדת שהאדנים גבהן אמה. ורחבן של יריעות ארבעים אמה, שנאמר ורוחב ארבע באמה היריעה האחת (שם), צא מהן שלשים אמות מן המזרח למערב שנתן לגגו של משכן ועשר אמות למערבו לאחורי המשכן הרי ארבעים.

פרק ג' **היה מביא עשתי עשרה יריעות מן הנוצה של עזים**, וארכה של כל אחת ואחת שלשים אמה, שנאמר ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן עשתי עשרה יריעות תעשה אותם, אורך היריעה האחת שלשים באמה וגו' (שמות כ"ו). והיה מחברן לשתי וילאות אחת של חמש ואחת של שש, שנאמר וחברת את חמש היריעות לבד ואת שש היריעות לבד. והיה מחברן בלולאות חמשים, שנאמר ועשית חמשים לולאות על שפת היריעה האחת הקיצונה בחוברת וחמשים לולאות על שפת היריעה החוברת השנית, והיה מחבר הלולאות לחמשים קרסי נחשת, שנאמר ועשית קרסי נחשת חמשים והבאת את הקרסים בלולאות וחברת את האהל והיה אחד.

ארכן של היריעות שלשים אמה, צא מהם עשר אמות לרחבו נשתיירו עשר אמות מצד זה ועשר אמות מצד זה, שהן יורדות ומכסות הקרשים והאדנים.

רחבן של יריעות ארבעים וארבע אמות, שנאמר ורוחב ארבע באמה היריעה האחת מדה אחת לעשתי עשרה יריעות. צא מהן שלשים אמה לאורכו של משכן ועשר אמות לאחורי המשכן הרי ארבעים, נשתיירה שם יריעה אחת שכפלה אל מול פני האהל, שנאמר וכפלת את היריעה הששית אל מול פני האהל. ר' יהודה אומר חציה היה כופל אל מול פני האהל וחציה היה סרוח אחורי המשכן, שנאמר וסרח העודף ביריעות האהל חצי היריעה העודפת תסרח על אחורי המשכן.

היה מביא כלי אחד גדול של עורות אילים מאדמים אורכו שלשים אמה ורוחבו עשר אמות שמלבישו לאהל על המשכן מן המזרח למערב, שנאמר ועשית מכסה לאהל עורות אילים מאדמים ומכסה עורות תחשים מלמעלה. וכמין פספסין עשוי מלמעלה דברי ר' נחמיה, ר' יהודה אומר שני כלים היו התחתון היה של עורות אילים מאדמים והעליון היה של עורות תחשים, שנאמר מכסהו ומכסה התחש אשר עליו מלמעלה (במדבר ד' כ"ה).

פרק ד' **היה אורג את הפרוכת** עשר אמות על עשר אמות ועושה בה ארבעה תוברין ותולה אותה באונקלאות שעל גבי העמודים ופורסה בשלישית של משכן שיהא ממנו ולפנים עשר אמות וממנו ולחוץ עשרים אמה, שנאמר ונתת את הפרוכת תחת הקרסים (שמות כ"ו: ל"ג), נמצא בית קדשי הקדשים עשר על עשר ושם היה הארון נתון וצנצנת המן וצלוחית של שמן המשחה ומקלו של אהרן ושקדיה ופרחיה, ושם היה אהרן נכנס ארבע פעמים ביום הכפורים.

מחוץ לפרוכת היו שלחן ומנורה מונחים, אלא שהשלחן בצפון ומנורה בדרום כנגדו, שנאמר ושמט את השלחן מחוץ לפרוכת ואת המנורה נוכח השלחן על צלע המשכן תימנה וגו'. וכשם שהיו מונחים באהל מועד כך היו מונחים בבית עולמים, אלא שאהל מועד ארכו שלשים אמה ורחבו עשר אמות ובית עולמים ארכו ששים אמה ורחבו עשרים אמה, הא למדת שאהל מועד רביע של בית עולמים.

וכשם שהיה אורג את הפרכת כך היה אורג את האפוד ואת החושן, אלא שבאלו היה חוט אחד יותר של זהב, שנאמר וירקעו את פחי הזהב וקצץ פתילים (שם ל"ט ג').

כשם שהיה אורג את פרוכת המסך כך היה אורג את מסך הפתח, אלא שהפרוכת מעשה חושב, שנאמר ועשית פרוכת תכלת וארגמן וגוי מעשה חושב (שם כ"ו), והמסך מעשה רוקם, שנאמר ועשית מסך לפתח האהל תכלת וארגמן וגוי מעשה רוקם (שם) דברי ר' נחמיה, שהיה ר' נחמיה אומר כל מקום שנאמר מעשה חושב שני פרצופין, מעשה רוקם אינו אלא פרצוף אחד בלבד.

וקני המנורה היו מכוונים כנגד רחבו של שלחן, ומזבח הזהב היה נתון בתוך הבית וחולק את הבית מחציו לפניו, ומכוון היה כנגד הארון, שנאמר ונתתה אותו לפני הפרוכת אשר על ארון העדות לפני הכפורת וגוי (שם ל' ו').

מן הקרשים שבדרום עד קני המנורה שתי אמות ומחצה, ומקני המנורה עד השלחן חמש אמות, ומן השלחן ועד הקרשים שבצפון שתי אמות ומחצה, הא למדת שרחבו עשר אמות.

מן הקרשים שבמערב עד הפרוכת עשר אמות, מן הפרוכת עד השלחן חמש אמות, מן השלחן עד מזבח הזהב חמש אמות, ממזבח הזהב עד העמודים שבמזרח עשר אמות, הא למדת שארכו שלשים אמה.

פרק ה') חצר היה ארכה מאה אמה ורחבה חמשים אמה, שנאמר ועשית את חצר המשכן לפאת נגב תימנה וגוי מאה באמה (שמות כ"ז מ') וכן לפאת צפון מאה אמה, שנאמר וכן לפאת צפון באורך קלעים מאה אורך, ולמערב חמשים אמה, שנאמר לפאת ים קלעים חמשים אמה, ולמזרח חמשים אמה, שנאמר לפאת קדמה מזרחה חמשים אמה, צא מהן חמש עשרה אמה קלעים, שנאמר וחמש עשרה אמה לכתף וגוי ולכתף השנית מזה ומזה (שם ל"ח ט"ו).

מן הקלעים שבדרום עד האהל עשרים אמה והאהל עשר אמות ומן האהל עד הקלעים שבצפון עשרים אמה, הא למדת שרחבה חמשים אמה, מן הקלעים שבמערב עד האהל עשרים אמה והאהל שלשים אמה ומן האהל ועד הקלעים שבמזרח חמשים אמה, שנאמר אורך החצר מאה באמה ורוחב חמשים בחמשים (שם כ"ו י"ח). רבי יוסי אומר אין תלמוד לומר חמשים בחמשים ומה ת"ל חמשים בחמשים זה לפני האהל, הא למדת שארכה מאה אמה ורחבה חמשים אמה, אבל אין אתה יודע כמה רחבה של קלע עד שתדע בגובהה של חצר, כשהוא אומר וקומה חמש אמות, מה קומה חמש אמות אף רוחב חמש אמות.

כיצד היה מעמיד את החצר? היה נותן עשרים אדנים של נחשת בצפון ועשרים בדרום ועמוד תוך כל אחד ואחד, וקונטיסין היו שם, וטבעת קבועה באמצעיתן, והיה נותן את הקונטיסין במיתרים ובעמודים, והקונטיסין ארכו של כל אחד ואחד ששה טפחים ורחבו שלשה, ותולה את הטבעת בתוך האנקלי שבעמוד וכורך בה את הקלע, כמין קלע זה של ספינה, נמצא הקלע יוצא מן העמוד שתי אמות ומחצה מצד זה ושתי אמות ומחצה מצד זה, וכן לעמוד השני. הא למדת שבין עמוד לעמוד חמש אמות. היה מחבר את הקונטיסין במיתרים ובעמודים ומחברן בתוך יתדות של נחשות.

וכשם שהיו יתדות למשכן כך היו יתדות לחצר, שנאמר לכל כלי המשכן בכל עבודתו וכל יתדותיו וכל יתדות החצר סביב נחשת (שמות כ"ז י"ט). אבל אי אתה יודע כמה מן הקלעים לפתח של חצר, כשהוא אומר ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב (במדבר ב' כ"ו) מה מן המשכן ולמזבח עשר אמות כך מן הקלעים ועד פתחה של חצר עשר אמות. אבל אי אתה יודע כמה גובה פתחו של חצר, כשהוא אומר ומסך שער החצר וגוי ועשרים אמה אורך וקומה ברוחב חמש אמות וגוי (שמות ל"ח י"ח) שאין תלמוד לומר חמש אמות, ומה ת"ל חמש אמות, ללמדך שארכו עשרים אמה ורחבו חמש אמות.

כרוחב פתחו של אהל כך פתחו של היכל, כפתחו של חצר כך פתחו של אולם, כגובה פתחו של היכל כך רוחב פתחו של אולם. מכאן היה ר' יוסי ב"ר יהודה אומר קרפף בית סאתים שהוא כחצר המשכן ומטלטלין בתוכו בשבת.

פרק ו' ארון שעשה משה במדבר ארכו שתי אמות ומחצה ורחבו אמה ומחצה וגבהו אמה ומחצה, שנאמר ועשו ארון עצי שטים אמתים וחצי ארכו ואמה וחצי רחבו ואמה וחצי קומתו (שמות כ"ה י'). ר' מאיר אומר באמה בת ששה טפחים הרי כאן חמשה עשר טפחים, צא מהן י"ב טפחים לרחבן של לוחות וטפחיים מקום שהספר תורה מונח, וחצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לעוביו של ארון; ורחבו של ארון תשעה טפחים, צא מהן ששה טפחים לארכן של לוחות, ומקום הנחת ס"ת טפחיים כדי שלא יהא נכנס ויוצא בדוחק, וחצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן לעוביו של ארון. רבי יהודה אומר באמה בת חמשה טפחים הרי כאן שנים עשר טפחים ומחצה, וארבעה לוחות היו מונחים בו שנים שלמים ושנים שבורים, והלוחות ארכן של כל אחד ואחד ששה טפחים ורחבן ששה ועוביין שלשה. צא מהן שנים עשר טפחים לרחבן של לוחות ואצבע מכאן ואצבע מכאן לעוביו של ארון ורחבו של ארון שבעה טפחים ומחצה, צא מהן ששה טפחים לארכן של לוחות וטפח אחד מקום הנחת העמודים, ועליו מפורש בקבלה אפריון עשה לו המלך שלמה מעצי הלבנון עמודיו עשה כסף (שה"ש ג') ואצבע מכאן ואצבע מכאן לעוביו של ארון. אבל ס"ת לא היה נתון אלא מן הצד, שנאמר ושמתם אותו מצד ארון ברית ה' (דברים ל"א כ"ו), וכן בפלשתים הוא אומר ואת כלי הזהב אשר השבותם לו אשם תשימו בארגז מצדו (ש"א ה' ח').

ר' יהודה בן לקיש אומר שני ארונות היו, אחד שהיה יושב במחנה ואחד שהיה יוצא עמהם במלחמה והיו בו שברי לוחות, שנאמר וארון ברית ה' נוסע (במדבר י' ל"ג), וזה שהיה עמהם במחנה היה בו ספר תורה, הה"ד וארון ברית ה' ומשה לא משו מתוך המחנה (שם י"ד מ"ד) וכן הוא אומר בשאול: ויאמר שאול אל אחיה הגישה ארון האלהים (ש"א י"ד י"ח), וכן באוריה הוא אומר: הארון וישראל ויהודה יושבים בסכות (ש"ב י"א י"א), אבל ארון הברית לא יצא במלחמה אלא פעם אחת, שנאמר וישלח העם שילה וישאו משם את ארון ברית ה' צבאות (ש"א ד' ד'). ר' יהודה אומר לא היה בארון אלא לוחות הברית בלבד (לדעתו היה ס"ת מונח בארון שני ששם שברי הלוחות), שנאמר אין בארון רק שני לוחות האבנים (מ"א ח' ט').

פרק ז' כיצד עשה בצלאל את הארון? עשאו שלש תיבות שתיים של זהב ואחת של עץ, נתן של עץ בתוך של זהב ושל זהב בתוך של עץ וחפה שפתיו העליונות בזהב, שנאמר וצפית אותו זהב טהור מבית ומחוץ תצפנו (שמות כ"ה י"א), ומה תלמוד לומר תצפנו, מלמד שחופה שפתיו העליונות זהב.

כפורת של זהב נתונה עליו מלמעלה, שנאמר ונתת את הכפורת על הארון (שם). וארבע טבעות זהב היו קבועות בו, שתיים בצפונה ושתיים בדרומו שבהם היו נותנים את הבדים, ולא היו זזים משם לעולם שנאמר בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו (שם).

אע"פ שעשה שלמה תבנית כל הכלים, תבנית הארון לא עשה (רק השתמש בארון שעשה משה) שנאמר ויבואו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את הארון (מ"א ח' ג').

הארון היה נתון בתוך הבית ויחלק את הבית עשר אמות מכאן ועשר אמות מכאן, ושני כרובים של זהב היו עומדים על רגליהן בארץ, מכותל לכרוב חמש אמות ומכרוב לארון חמש אמות.

מנין אתה אומר שכיון שהכניסו הכהנים את הארון האריכו הבדים והגיעו לפרוכת ונגעו בפתח? שנאמר ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני הדביר ולא יראו החוצה (מ"ב ח' ח'), לפיכך לא נגעו דלתי בית קדשי הקדשים מעולם. ולא יראו החוצה (שם) אי אפשר לומר שלא יראו שכבר נאמר ויראו, ואי אפשר לומר ויראו שכבר נאמר ולא יראו, הא כיצד? היו בולטים בפרוכת

ונראים בהיכל כשני דדי אשה, ומנין שהאריכו מבפנים? שנאמר ולא יראו החוצה, למדנו שהאריכו מבפנים, ומנין שהאריכו מבחוץ? שנאמר ויראו ראשי הבדים. ומנין אתה אומר שכשם שנמתחו הבדים כך נמתחו כנפי הכרובים וכסו את הארון וחפו את הבית מלמעלה? שנאמר ויסכו הכרובים על הארון ועל בדיו מלמעלה (שם).

והיכן היה הארון גנוז? ר' יהודה בן לקיש אומר במקומו בבית קדשי הקדשים, שנאמר ויהיו שם עד היום הזה (שם), וחכמים אומרים בלשכת דיר העצים, רבי אומר יאשיהו גנוז, שנאמר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה' תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה בן דוד מלך ישראל אין לכם משא בכתף (דהיי"ב ל"ה ג'), אמר להם לא יגלה עמכם לבבל שתעלו אותו בכתף. ר' אלעזר אומר לבבל ירד שנאמר לא יותר דבר אמר ה' (מ"ב כ' י"ז, ישעיה ל"ט ו') אין דבר אלא דברות שבו.

הדלתות לא ננעלו מפני הבדים היוצאים בפתח והפרוכת היתה פרוסה בפני הפתח, בית קדשי הקדשים שעשה שלמה היו לו כותל פתח ודלתות, שנאמר ויעש דלתות להיכל ולדביר, אבל בנין האחרון לא היה לו כותל אלא שני פסין היו לו, וארכו של כל אחד ואחד אמה ומחצה, ושתי פרוכות של זהב היו פרוסות עליהן מלמעלה, והיה נקרא מקום אמה טרקסין (עי' ב"ב ג').

פרק ח') **שלחן שעשה משה במדבר** ארכו שתי אמות ורחבו אמה וקומתו אמה ומחצה, שנאמר ועשית שלחן עצי שטים אמתים ארכו ואמה רחבו ואמה וחצי קומתו (שמות כ"ה כ"ג). ר' יהודה אומר באמה של חמשה טפחים, מכאן אמרו שלחן ארכו עשרה ורחבו חמשה, ולחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה, נתן ארכו של לחם כנגד רחבו של שלחן קופל טפחיים ומחצה מכאן וטפחיים ומחצה מכאן, נמצא ארכו ממלא רחבו של שלחן. ר' מאיר אומר ארכו של שלחן שנים עשר טפחים ורחבו ששה טפחים, ולחם הפנים ארכו עשרה ורחבו חמשה קופל טפחיים מכאן וטפחיים מכאן, וטפחיים רווח באמצע כדי שתהא הרוח מנשבת בהם. אבא שאול אומר שם היו נותנין שני בזיכי לבונה של לחם הפנים, אמרו לו והלא כבר נאמר ונתת על המערכת לבונה זכה (ויקרא כ"ד ז'), אמר להם והלא כבר נאמר ועליו מטה מנשה (במדבר ב' כ') (ר"ל כי הוראת "על" אינו עליו ממש אלא בצדו).

אע"פ שעשה שלמה עשרה שלחנות וכולן היו כשרין לעבודה, שנאמר ויעש שלחנות עשרה וינח בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל (דהיי"ב ד' ח'). אם תאמר חמשה מן הדרום וחמשה מן הצפון, הלא שלחן מן הדרום פסול, אלא מה ת"ל חמשה מימין וחמשה משמאל? חמשה מימין שלחן של משה וחמשה משמאל שלחן של משה. אע"פ כן לא היה מסדר אלא בשל משה בלבד, שנאמר ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים (מ"א ז' מ"ח). רבי יוסי ב"ר יהודה אומר על כולן היה מסדר, שנאמר ואת השלחנות ועליהם לחם הפנים (דהיי"ב ד' י"ט).

פרק ט') **מנורה שעשה משה במדבר** היתה באה משל זהב וטעונה מקשה וטעונה גביעים כפתורים ופרחים, שנאמר ועשית מנורת זהב טהור מקשה תיעשה המנורה ירכה וקנה גביעיה כפתוריה ופרחיה ממנה יהיו(שמות כ"ה ל"א). שומע אני יעשה אברים אברים וידביקם לה? ת"ל ממנה יהיו. מנין לרבות נרותיה? ת"ל תיעשה. יכול שאני מרבה גביעים כפתורים ופרחים? ת"ל אותה (שם). ומה ראית לרבות נרותיה ולהוציא גביעים כפתורים ופרחים? אחר שריבה הכתוב ומיעט, מרבה אני את נרותיה שנעשים עמה ומוציא אני גביעיה כפתוריה ופרחיה שאין נעשים עמה. מנין לרבות מלקחיה ומחתותיה? ת"ל תיעשה, יכול שאני מרבה את הצבתים ואת המלקטאות? ת"ל אותה. ומה ראית לרבות מלקחיה ומחתותיה ולהוציא את הצבתים ואת המלקטאות? אחר שריבה הכתוב ומיעט, מרבה אני מלקחיה ומחתותיה שמשמשין עמה ומוציא אני את הצבתים ואת המלקטאות שאינן משמשין עמה.

כשהיא באה של זהב טעונה מקשה, כשהיא באה של זהב אינה טעונה מקשה; כשהיא באה של זהב טעונה גביעים כפתורים ופרחים, כשהיא באה של זהב אינה טעונה גביעים כפתורים ופרחים;

כשהיא באה של זהב היא טעונה ככר, כשאינה באה של זהב אינה טעונה ככר. ר' יהושע בן קרחה אומר 'אותה' מככר ואין נרותיה ומלקחיה ומחתוחיה מככר, שנאמר ככר זהב טהור יעשה אותה (שמות כ"ח ל"ט). ומה אני מקיים את כל הכלים האלה (שם) שיהיו כליה זהב טהור. אבל חצוצרות שעשה משה במדבר לא היו באות אלא משל כסף, שנאמר עשה לך שתי חצוצרות כסף (במדבר ו' ב').

פרק י' **כיצד עשה בצלאל את המנורה?** עשאה כמין עשת או כמין קורה, ועשה מיריכה ולמטה גביעים כפתורים ופרחים, ומשך הימנה שני קנים אחד אילך ואחד אילך, ומשך הימנה שני קנים אחרים אחד אילך ואחד אילך, ומשך הימנה עוד שני קנים אילך ואילך, שנאמר ושה קנים יוצאים מצדיה וגו' (שמות כ"ה ל"ב). אבל לא למדנו לגביעים אם הם משוקדים או כפתוריה ופרחיה, שנאמר ובמנורה ארבעה גביעים משוקדים כפתוריה ופרחיה (שם).

איסי בן יהודה אומר חמשה דברים בתורה אין להם הכרעה (שספק הוא אם המלה שייכת למילה שלפניה או שלאחריה), אלו הן: שאת, ארור, מחר, משוקדים, וקם. הלא אם תיטיב שאת או שאת ואם לא תיטיב (בראשית ד' י'), ארור אפס כי עז או כי באפס הרגו איש וברצונם עקרו שור ארור (שם מ"ט ו'), מחר אנכי נצב או וצא הלחם בעמלק מחר (שמות י"ז ט'), משוקדים כפתוריה ופרחיה או ארבעה גביעים משוקדים, וקם העם הזה או הנך שוכב עם אבותיך וקם (דברים ל"א ט"ז). אלו חמשה דברים בתורה שאין להם הכרעה.

איסי בן עקביא אומר מעשה והיתה יתירה דינר של זהב והכניסוה לכור שמונים פעמים.

גופה של מנורה שמונה עשר טפחים, הרגלים והפרח שלשה טפחים, וטפחיים חלק וטפח שבו גביע כפתור ופרח, וטפחיים חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנה אחד אילך ואחד אילך, וטפחיים חלק וטפח כפתור ושני קנים יוצאים ממנה אילך ואילך, נשתיירו שם שלשה טפחים שבהם גביעה כפתוריה ופרחיה, שנאמר שלשה גביעים משוקדים בקנה האחד כפתור ופרח וגו' (שמות כ"ה ל"ג), נמצאו גביעים עשרים ושנים וכפתורים אחד עשר ופרחיה תשעה. גביעים למה הן דומים? לכוסות אלכסנדריה. כפתוריה למה הן דומים? לתפוח הברתיים. פרחים למה הן דומים? לפרחי העמודים (עי' מנחות ס"ג ע"א). נמצאת אתה למד שיש קשוי ושבח כנגד כל הכלים כולן. ומנין שהראה המקום למשה כלים עשויין ומנורה עשויה? שנאמר וראה ועשה בתבניתם (שם).

אע"פ שעשה שלמה עשר מנורות וכולן היו כשרות לעבודה, שנאמר ויעש את מנורות הזהב עשר כמשפטן ויתן בהיכל חמש מימין וחמש משמאל (דהיי"ב ד' ז'). אם תאמר חמש מן הדרום וחמש מן הצפון והלא מנורה בצפון פסולה, ומה ת"ל חמש מימין וחמש משמאל, חמש מימין מנורה של משה וחמש משמאל מנורה של משה, אע"פ כן לא היה מבעיר אלא בשל משה בלבד, שנאמר מנורת הזהב ונרותיה לבער בערב בערב (שם י"ג י"א). רבי יוסי ברי' יהודה אומר על כולן היה מבעיר, שנאמר ואת המנורות ונרותיהם לבערם כמשפט לפני הדביר זהב סגור והפרח והנרות והמלקחים זהב היא מכלות זהב (שם ד') כילו זהבו של (משה) [שלמה].

מערביים ומזרחיים היו דולקין כנגד נר האמצעי, שנאמר אל מול פני המנורה יאירו (במדבר ח' ב'). מכאן היה ר' נתן אומר האמצעי הוא המכובד. שבעת הנרות (שם) שיהא דליקן שוה ונרותיהן שוות והן דומין זו לזו.

כיצד מדשנן? מעבירן מעל גבי המנורה ומניחן באהל ומקנתן בספוג, נמצאו כמה כהנים עסוקין בנר אחד דברי ר' יוסי, וחכמים אומרים לא היה מזיזן ממקומן אלא על גבי מנורה מדשנן, שנאמר על המנורה הטהורה יערך את הנרות (ויקרא כ"ד ד').

פרק י"א) מזבח הקטרת ארכו אמה ורחבו אמה וגבהו שתי אמות, שנאמר ועשית מזבח מקטר קטרת עצי שטים תעשה אותו אמה ארכו ואמה רחבו רבוע יהיה ואמתים קומתו ממנו קרנותיו (שמות ל': א'-ב'), וכולו היה מצופה בזהב, שנאמר וצפית אותו זהב. שלשה שמות יש לו למזבח זה: מזבח הקטרת מזבח הזהב מזבח הפנימי.

מזבח העולה ארכו חמש אמות ורחבו חמש אמות וגבהו שלש אמות, שנאמר ויעש את מזבח העולה עצי שטים חמש אמות ארכו וחמש אמות רחבו רבוע ושלש אמות קומתו (שם ל"ח א') דברי ר' מאיר, אמר לו ר' יוסי ממשמע שנאמר חמש על חמש איני יודע שהוא רבוע? מה ת"ל רבוע? אלא מופנה להקיש לדון הימנו גזרה שוה, נאמר כאן רבוע, ונאמר להלן רבוע (שם ל' ב') מה רבוע האמור להלן גבהו שנים ברחבו, אף רבוע האמור כאן גבהו שנים כרחבו, א"ל ר' מאיר אם כדברך נמצא מזבח גבוה מן הקלעים, אמר לו ר' יוסי והלא כבר נאמר ואת קלעי החצר ואת מסך פתח שער החצר אשר על המשכן ועל המזבח סביב (במדבר ד' כ"ו) מה משכן עשר אמות אף מזבח עשר אמות (ולפי דבריו היה גבהו עשר אמות אך הכרכוב היה שלש אמות קומתו כמבואר בסמוך).

חוט של סיקרא היה חוגרו באמצע להבדיל בין דמים העליונים לדמים התחתונים, מחוט הסיקרא ולמטה חמש אמות, אמה יסוד ושלש אמות כרכוב ואמה סובב, ושם היו נותנים דמים הניתנין למטה. מחוט הסיקרא ולמעלה חמש אמות, אמה קרנות ושלש אמות כרכוב ואמה כלה עורב, ושם היו נותנין דמים הניתנין למעלה. ודמים הניתנין מחוט הסיקרא ולמטה אם נתנם מחוט הסיקרא ולמעלה פסולים, ודמים הניתנין למעלה מחוט הסיקרא אם נתנן מחוט הסיקרא ולמטה פסולים.

מזבח שעשה משה במדבר גבהו עשר אמות, ושעשה שלמה גבהו עשר אמות, ושעשו בני הגולה גבהו עשר אמות, ואף לעתיד לבא יהיה גבוה עשר אמות.

מזבח העולה היה נתון באמצע העזרה, כבש לדרומו, כיור למערבו, בית המטבחים לצפונו, וכל ישראל למזרחו, שנאמר ויקרבו כל העדה לפני ה' (ויקרא ט' ה').

שלשה שמות יש למזבח זה: מזבח העולה, מזבח הנחשת, מזבח החיצון.

פרק י"ב) משה עשה כיור אחד, שנאמר ועשית כיור נחשת (שמות ל' י"ח), שלמה עשה עשרה כיורים, שנאמר ויעש כיורים עשרה ויתן חמשה מימין וחמשה משמאל לרחצה בהם (דהיי"ב ד' ו'), מה ת"ל חמשה מימין וחמשה משמאל, חמשה מימין כיור של משה וחמשה משמאל כיור משה (ולא מימין ומשמאל מדרום ומצפון כדלעיל).

שלמה הוסיף שעשה את הים, שנאמר ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגול סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אותו סביב וגו'. ועביו טפח ושפתו כמעשה שפת כוס פרח שושן אלפים בת יכיל (מ"א ז' כ"ג) אי אפשר לומר אלפים שכבר נאמר שלשת אלפים (דהיי"ב ד' ה'). ואי אפשר לומר שלשת אלפים שכבר נאמר אלפים, הא כיצד? אלפים בלח שהם שלשת אלפים ביבש. אבל אי אתה יודע כמה היא הבת, שנאמר האיפה והבת תוכן אחד (יחזקאל מ"ה י"א), ואומר עשרת הבתים חומר (שם), תנם עשרת בתים לכל כור וכור הרי מאתים כור, צא מהם חמשים כור תנם חמשים על חמשים, הרי מאה וחמשים מקוה טהרה, שכל מקוה ומקוה ארבעים סאה. ומנין שמחזיק מאה וחמשים מקוה טהרה? אם תאמר כולו עגול אינו מחזיק, אם תאמר כולו מרובע מחזיק הוא יתר על כן, אלא שלש אמות התחתונות היו מרובעות, תנם עשר על עשר הרי מאה אמה, תנם מאה על מאה, הרי מאה מקוה טהרה. מכאן שערו חכמים מי מקוה ארבעים סאה ובהם אמה על אמה ברום שלש אמות, שתי אמות העליונות היו עגולות תנם עשר באמה על עשר באמה הרי שבעים וחמש אמה, תנם שבעים וחמש על שבעים וחמש הרי מאה וחמשים, תנם חמשים על חמשים הרי חמשים מקוה טהרה, הא למדת שהמרובע יתר על העגול רביע.

ומנין שעגול מלמעלה, שנאמר ועביו טפח ושפתו כמעשה שפת כוס (מ"א ז' כ"ו), ומנין שהיה מרובע מלמטה, שנאמר עומד על שנים עשר בקר שלשה פנים צפונה ושלשה פנים ימה ושלשה פנים נגבה ושלשה פנים מזרחה (שם), מה ת"ל פנים פנים ארבע פעמים? אלא נכנס להיכל פונה לימין, לעזרה פונה לימין, להר הבית פונה לימין, עולה לראש המזבח פונה לימין. ודמות בקרים תחת לו סביב סביב סובבים אותו, עשר באמה מקיפים את הים סביב, שנים טורים הבקר יצוקים במצקתו (דהיי"ב ד' ג'), נמצאו ראשי שורות על ראשי שוורים של ארבעה ארבעה במצבתם שמשמשין לכל הצדדים, וכולו היה מוצק מרגליו של שור.

פרק י"ג) כיצד היו הלויים משמרין במשכן? בני קהת היו משמרין בדרום, שנאמר משפחת בני קהת יחנו על ירך המשכן תימנה (במדבר ג' כ"ט), והם היו ממונים על הארון, שנאמר ומשמרתם הארון והשלחן והמנורה והמזבחות וכלי הקדש אשר ישרתו בהם והמסך וכל עבודתו (שם), חוצה להן שלשה שבטים ראובן שמעון וגד.

בני גרשון היו משמרים במערב, שנאמר משפחות הגרשוני אחרי המשכן יחנו ימה (שם). והם היו ממונים על כלי המשכן, שנאמר ונשאו את יריעות המשכן ואת אהל מועד וגו', חוצה להן שלשה שבטים אפרים ומנשה ובנימין.

בני מררי היו משמרין בצפון שנאמר ונשיא בית אב למשפחת מררי צוריאל בן אביחיל על ירך המשכן יחנו צפונה (שם), והם היו ממונים על הקרסים ועל הקרשים והבריחים והעמודים ועל אדני המשכן, שנאמר ופקדת משמרת בני מררי קרשי המשכן ובריחיו ועמודיו ואדניו וגו', וחוצה להן שלשה שבטים דן אשר ונפתלי.

למזרח משה אהרן ובניו, שנאמר והחונים לפני המשכן קדמה לפני אהל מועד מזרחה וגו'. וחוצה להן שלשה שבטים יהודה יששכר וזבולון.

כל מחנה ישראל היה שנים עשר מיל על שנים עשר מיל, דגלו של יהודה ארבעה מילין, ומחנה לוייה ומחנה שכינה ארבעה מילין, ודגלו של ראובן ארבעה מילין, דגלו של אפרים ארבעה מילין, ומחנה לוייה ומחנה שכינה ארבעה מילין, ודגלו של דן ארבעה מילין, נמצאו ארבעה זויות של משכן ארבעה מחנות שמשמשין לכל הצדדים, שנאמר ונסע אהל מועד מחנה הלויים בתוך המחנות כאשר יחנו כן יסעו איש על ידו לדגליהם (שם ב' י"ז).

כיון שהיו ישראל נוסעין היה עומד עמוד הענן מקופל ונמשך על גבי בני יהודה כמין קורה, תקעו והריעו ותקעו ונסע דגל יהודה תחלה, שנאמר ונסע דגל מחנה בני יהודה בראשונה לצבאותם (שם י' י"ד). מיד נכנסו אהרן ובניו ופרקו אח הפרוכת וכסו בה את הארון, שנאמר ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה והורידו את פרכת המסך וכסו בה את ארון העדות, תקעו והריעו ותקעו ונסע דגל מחנה ראובן. מיד נכנסו בני גרשון ובני מררי ופרקו את המשכן וטענו אותו בעגלה והעמידו את המשכן עד בא בני קהת, שנאמר ונסעו הקהתים נושאי המקדש והקימו את המשכן עד בואם (שם), ותקעו והריעו ותקעו ונסע דגלו של אפרים. נכנסו קהת ופרקו את הקדש וטענו אותו בכתף, שנאמר וכלה אהרן ובניו לכסות את הקדש ואת כלי הקדש בנסוע המחנה ואחרי כן יבואו בני קהת לשאת (שם ד' ט"ו). תקעו והריעו ותקעו ונסע דגל של דן, שנאמר דגל מחנה בני דן וגו' (שם י' כ"ה). נמצאו שני דגלים מלפניהם ושני דגלים מאחריהם ומחנה לוייה ומחנה שכינה באמצע, שנאמר ונסע אהל מועד מחנה הלויים בתוך המחנות (שם ב' י"ז), וכשם שהיו חונים כך היו נוסעים שנאמר כאשר יחנו כן יסעו (שם).

על פי שלשה היו ישראל נוסעים: ע"פ הקב"ה ועל פי משה ועל פי חצוצרות, על פי הקב"ה מנין, שנאמר על פי ה' יסעו בני ישראל ועל פי ה' יחנו (שם ט' י"ח), על פי ה' ביד משה (שם כ"ג). על פי משה

כיצד? משה היה אומר מבערב, בהשכמה אתם יוצאים, מיד התחילו ישראל להיות מוציאים בהמתן ומתקנין את כליהם לצאת. על פי חצוצרות שנאמר ותקעתם תרועה ונסעו המחנות וגוי' (שם י' ה') תקעו והריעו ותקעו שלש תקיעות על כל דגל ודגל, רבי יהודה אומר שלש תקיעות על כל מטה ומטה (שבט ושבט).

פרק י"ד) כיון שהיו ישראל חונים היה עמוד הענן מתמר ועולה ונמשך על גבי בני יהודה כמין סוכה ומחפה את האהל מבחוץ וממלא את המשכן מבפנים, שנאמר ויכס הענן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן (שמות מ' ל"ד). וזה אחד מענני כבוד ששמשו את ישראל במדבר ארבעים שנה, אחד מימינם ואחד משמאלם ואחד מלפניהם ואחד מלאחריהם ואחד למעלה מהן וענן שכינה שביניהם, ועמוד הענן שנוסע לפניהם משפיל לפניהם את הגבוה ומגביה לפניהם את השפל, והורג נחשים ועקרבים, ושורף קוצים וסירים ומדריכם בדרך ישרה, וענן שורה באהל.

רבי שמעון בן יוסי אומר כל ארבעים שנה שהיו ישראל במדבר לא נצרך אחד מהם לא לאור החמה ביום ולא לאור הלבנה בלילה, אלא הַאֲדָיִם - היו יודעין ששקעה החמה; הלבין - היו יודעים שזרחה החמה, ומסתכל בחביות ויודע מה שבתוכו, בטפוח ויודע מה שבתוכו, מפני ענן השכינה שביניהם, שנאמר כי ענן ה' על המשכן יומם ואש תהיה לילה בו לעיני כל בית ישראל בכל מסעיהם (שמות מ' ל"ח), ואף לעתיד לבא כן, שנאמר קומי אורי כי בא אורך וכבוד ה' עליך זרח (ישעיה ס' א'), ואומר לא יהיה לך עוד השמש לאור יומם ולנגה הירח לא יאיר לך והיה לך ה' לאור עולם (שם), ואומר לא יבוא עוד שמשך וירחך לא יאסף כי ה' יהיה לך לאור עולם ושלמו ימי אבלך (שם).

מהיכן היתה שכינה מדברת עם משה? ר' נתן אומר מעם מזבח הקטרת, שנאמר ונתתה אותו לפני הפרוכת אשר על ארון העדות לפני הכפורת אשר על העדות אשר אועד לך שמה (שמות ל' ו'). רבי שמעון בן יוחאי אומר מאצל מזבח הקטרת, שנאמר ושחקת ממנה הדק ונתתה ממנה לפני העדות באהל מועד אשר אועד לך שמה (שם). תלמידו של רבי ישמעאל אומר מאצל מזבח העולה, שנאמר עולת תמיד לדורותיכם פתח אוהל מועד לפני ה' אשר אועד לכם שמה לדבר אליך שם (שם כ"ט מ"ב).

סליק